

PRÁVNÍ PROBLEMATIKA ÚVĚROVÉ SMLOUVY

STANISLAV PLÍVA

Smlouva o úvěru nepochybně představuje jeden ze základních smluvních typů upravených v obchodním zákoníku. Jde o smlouvu, která je v podnikatelské praxi hojně využívána. Obchodní zákoník ji koncipuje jako tzv. absolutní obchod, tedy jako smlouvu, na základě níž vzniklý závazkový vztah se vždy řídí obchodním zákoníkem v celém rozsahu, bez ohledu na povahu účastníků takového vztahu (§ 261 odst. 3 písm. d) obch. zák.). To má za následek, že smlouva o úvěru je využitelná nejen v podnikatelské praxi, ale je možné na jejím základě poskytnout peněžní prostředky i pro nepodnikatelské účely.

Aplikace právní úpravy smlouvy o úvěru v § 497 až 507 obch. zák. přináší některé interpretační problémy. Na ně chci v tomto příspěvku upozornit a zamyslet se nad jejich řešením.

POJETÍ A PODSTATY SMLOUVY O ÚVĚRU

Východiskem pro zkoumání pojetí a podstaty smlouvy o úvěru musí nepochybně být § 269 odst. 1 obch. zák., podle něhož ustanovení upravující v hlavě II části třetí obchodního zákoníku jednotlivé typy smluv se použijí jen na smlouvy, jejichž obsah dohodnutý stranami zahrnuje podstatné části smlouvy stanovené v základním ustanovení pro každou smlouvu. Pro vymezení smlouvy o úvěru podle obchodního zákoníku je proto důležité, jaké části jsou pro tuto smlouvu částmi podstatnými. Jako základní ustanovení je u smlouvy o úvěru označen § 497 obch. zák.

Citovaným ustanovením je smlouva o úvěru vymezena jako dohoda, kterou se jedna strana (věřitel) zavazuje, že na požádání druhé strany (dlužníka) poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky a druhá strana se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky. Je proto možné za podstatné části smlouvy o úvěru považovat:

- závazek věřitele poskytnout dlužníkovi na jeho žádost peněžní prostředky,
- určení výše, do které má věřitel povinnost dlužníkovi peněžní prostředky poskytnout,
- závazek dlužníka poskytnuté peněžní prostředky vrátit,

- závazek dlužníka zaplatit věřiteli z poskytnutých peněžních prostředků úroky.

Bez těchto obsahových náležitostí nemůže jít o smlouvu o úvěru jako smluvní typ upravený obchodním zákoníkem. Konkrétní smlouva o úvěru se zpravidla neomezuje jen na uvedené podstatné části a obsahuje řadu dalších ujednání. Jejich absence ve smlouvě však již nebrání posouzení smlouvy jako smlouvy o úvěru, pokud smlouva vyhovuje z hlediska podstatných částí.

S ohledem na to, co bylo uvedeno, je možné dospět ke zcela jednoznačnému závěru, že bez závazku dlužníka zaplatit úroky z poskytnutých peněžních prostředků nemůže být uzavřena smlouva o úvěru podle obchodního zákoníku, i kdyby takovou dohodu smluvní strany výslovně označily jako smlouvu o úvěru. Nelze proto považovat za správný názor, byť se vyskytující jen zcela ojediněle¹⁾, že je dána možnost poskytnutí úvěru i bezúročného. V argumentaci na podporu tohoto názoru se sice uznává, že podle § 497 obch. zák. patří závazek k placení úroků dlužníkem k pojmovým znakům smlouvy o úvěru, ale současně se zdůrazňuje, že toto ustanovení není uvedeno ve výčtu kogentních ustanovení v § 263 obch. zák. Z toho je pak dovozováno, že se strany mohou od § 497 obch. zák. odchýlit, takže mohou uzavřít smlouvu o úvěru i bez závazku dlužníka platit z poskytnutých peněžních prostředků úroky.

Není pochyb o tom, že § 497 obch. zák., stejně jako ostatní základní ustanovení obchodního zákoníku vymezující podstatné části jednotlivých smluvních typů, není uveden v § 263 jako ustanovení závazné. To však nic nemění na tom, že požadavky § 497 obch. zák. musí být dodrženy, jestliže má jít o smlouvu upravenou obchodním zákoníkem jako smlouva o úvěru.

Na druhé straně je třeba zdůraznit, že k podstatným částem smlouvy o úvěru nepatří další konkretizace závazků majících povahu podstatných částí. Proto není nutné, aby si strany dojednaly ve smlouvě, zda věřitel je povinen peněžní prostředky poskytnout v české či v jiné měně. Stejně tak netvoří obligatorní náležitosti smlouvy o úvěru lhůta, ve které má věřitel peněžní prostředky poskytnout, lhůta pro vrácení poskytnutých peněžních prostředků dlužníkem a ani výše úroků, které má dlužník z úvěru zaplatit.

Smlouva, z níž vyplývá, že za poskytnuté peněžní prostředky nemá být placen dlužníkem úrok, bývá někdy kvalifikována jako smlouva o půjčce.²⁾ Ta je v § 657 obč. zák. vymezena tak, že touto smlouvou přenechává věřitel dlužníkovi věci určené podle druhu, zejména peníze, a dlužník se zavazuje vrátit po uplynutí dohodnuté doby věci stejného druhu. Z použité formulace je patrné, že smlouva o půjčce má na rozdíl od smlouvy o úvěru reálnou povahu. K jejímu vzniku nestačí dohoda stran, musí dojít ke skutečnému přenechání věci, které jsou předmětem smlouvy, k jejich odevzdání.³⁾ Naproti tomu ke vzniku

¹⁾ Obchodní zákoník - Komentář, C. H. Beck/SEVT, 2. vydání, Praha, 1994, str. 419.

²⁾ Obchodní zákoník s podrobným komentářem pro právní a podnikatelskou praxi, Trizonia, Praha, 1992, str. 429.

³⁾ Kopáč L.: Obchodní kontrakty, II. díl, Prospektrum, Praha, 1994, str. 463.

smlouvy o úvěru stačí pouhá dohoda, pokud obsahuje alespoň náležitosti stanovené v § 497 obch. zák. a došlo k ní za podmínek obecné úpravy uzavírání smluv. K odevzdání, t.j. k poskytnutí peněžních prostředků, které jsou jejím předmětem, dochází až tehdy, když dlužník svůj nárok na dohodnuté peněžní prostředky uplatní v souladu se smlouvou (§ 497 a 500 odst. 1 obch. zák.). Jde tedy o smlouvu konsenzuální povahy.

Reálná smlouva o půjčce a konsenzuální povaha smlouvy o úvěru představují výrazný rozdíl. Tzv. smlouva o bezúročném úvěru představuje dohodu, kterou se jedna strana zavazuje na žádost druhé strany poskytnout v její prospěch peněžní prostředky do určité částky a druhá strana se zavazuje poskytnuté prostředky vrátit, příp. v dohodnuté době, ale bez povinnosti zaplatit za poskytnuté prostředky úroky. Pokud je smlouva takto formulována jako smlouva konsenzuální, potom nejde o smlouvu o půjčce jak je vymezena občanským zákoníkem.

Z uvedených důvodů vzniká problém, jak uvedenou smlouvu charakterizovat. Smlouva, která má podstatné části stejné jako smlouva o úvěru, až na to, že v ní není obsažen závazek dlužníka zaplatit za poskytnuté peněžní prostředky úroky, není jako smluvní typ upravena ani obchodním zákoníkem, ani občanským zákoníkem. Jde tedy o tzv. nepojmenovanou smlouvu, jejíž uzavření oba zákoníky umožňují (§ 269 odst. 2 obch. zák. a § 51 obč. zák.). Vzniká však otázka, podle kterého z nich se taková smlouva řídí. Při jejím řešení nutno zřejmě vycházet z § 261 odst. 1 a 2 obch. zák.. Podle obou odstavců se vyžaduje, aby se závazkový vztah týkal podnikatelské činnosti podnikatele. Přenechání peněžních prostředků jinému bezúročně lze stěží považovat za související s podnikatelskou činností.⁴⁾

Z uvedeného lze vyvodit závěr, že smlouvou o tzv. bezúročném úvěru jako smlouvou nepojmenovanou, bude založen závazkový vztah, který se nebude řídit obchodním zákoníkem, ale občanským zákoníkem. Podle § 853 obč. zák. vztahy, pokud nejsou zvlášť upraveny ani občanským zákoníkem ani jiným zákonem, se řídí ustanoveními občanského zákoníku, která upravují vztahy obsahem i účelem jim nejbližší. Za taková je třeba považovat nejspíše ustanovení o smlouvě o půjčce. Smluvní ujednání však budou mít přednost před ustanoveními občanského zákoníku s výjimkou těch ustanovení, která odchýlnou dohodu výslovně zakazují a těch ustanovení, z jejichž povahy vyplývá, že se od nich nelze odchýlit (§ 2 odst. 3 obč. zák.).

Při řešení problému povahy nepojmenované smlouvy o tzv. bezúročném úvěru nelze opomenout ani ustanovení § 262 obch. zák. Uvedená smlouva není smluvním typem upraveným v občanském zákoníku. Proto se na ni nevztahuje § 261 odst. 6 obch. zák. o tzv. absolutních neobchodech a závazkový vztah na základě ní vzniklý nespadá pod vztahy uvedené v § 261 obch. zák. Není proto vyloučeno, aby si strany písemně dohodly, že se bude řídit obchodním zákoníkem. Praktický význam takové dohody by spočíval v tom, že

⁴⁾ Kopáč L.: Obchodní kontrakty, I. díl, Prospektrum, Praha, 1994, str. 463.

otázky, které nebudou řešeny ve smlouvě samotné, se budou řešit podle obecných ustanovení obchodního zákoníku pro obchodní závazkové vztahy. Pro vlastní smluvní vztahy pak bude přicházet v úvahu použití § 853 obč. zák., tedy řešení podle těch ustanovení, která upravují vztahy obsahem a účelem nejbližší. Protože však strany závazkový vztah podřídily podle § 262 obch. zák. režimu obchodního zákoníku, nebude podle mého názoru přicházet v úvahu občanský zákoník, ale obchodní zákoník. Ustanoveními aplikovatelnými ve smyslu § 853 obč. zák. ve spojení s § 1 odst. 2 a § 262 obch. zák. budou ustanovení o smlouvě o úvěru.

Ze zákonného vymezení smlouvy o úvěru nevyplývá povinnost dlužníka dojednaný úvěr skutečně čerpat. Z tohoto hlediska smlouva představuje závazek věřitele mít sjednané peněžní prostředky k dispozici pro dlužníka po sjednanou dobu, popřípadě až do požádání dlužníka, pokud nedojde k zániku závazku věřitele dříve (např. dohodou, výpovědí úvěru). Někdy je smlouva o úvěru chápána jako smlouva o budoucí smlouvě o půjčce.⁵⁾ Mám za to, že takové pojetí by bylo poněkud zúžené, zejména z hlediska současné platné právní úpravy. Zejména mám na mysli zvláštní úpravu práva na úplatu za sjednání závazku věřitele poskytnout peněžní prostředky (§ 499 obch. zák.), právo vypovědět poskytnutí úvěru a práva věřitele odstoupit od smlouvy (§ 499, 500, 505 až 507 obch. zák.).

Požadavku zákona, aby se věřitel zavázal poskytnout peněžní prostředky „do určité výše“ bude zpravidla vyhověno sjednáním určitého limitu, který vyjádří maximální výši, do které může dlužník úvěr čerpat. Dlužník může požadovat zásadně jen tu částku, kterou dosud nečerpal. To platí i v případě, že již z čerpaného úvěru část, popř. i celou čerpanou částku věřiteli vrátil. Není však vyloučeno, aby si strany smlouvy o úvěru dohodly tzv. revolvingový úvěr, tedy úvěr, který je možno čerpat během platnosti smlouvy i opakovaně, pokud je čerpání dosud nesplacených částek a nově požadovaného úvěru v rámci limitu stanoveného ve smlouvě.⁶⁾

Velmi důležitou otázkou je, kdo může být smluvní stranou, která se zaváže jako věřitel poskytnout druhé smluvní straně peněžní prostředky. Obchodní zákoník v tomto směru nemá žádná omezení, takže by bylo možné dovozovat, že věřitelem může být kterákoliv právnická nebo fyzická osoba, a to i osoba, která není podnikatelem vzhledem k tomu, že smlouva o úvěru se vždy řídí obchodním zákoníkem. Přesto vznikají pochybnosti a jsou i vyslovovány různé názory.

Jeden názor považuje poskytování úvěru za činnost samostatnou, vyžadující povolení působit jako banka. Vychází z toho, že přijímání vkladů a poskytování úvěrů jsou v zákoně č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, uvedeny jako dvě různé činnosti pod samostatnými písmeny v § 1 odst. 1. Toto ustanovení také hovoří o výkonu činností, nikoliv činnosti. Proto

⁵⁾ Pelikánová I.: Komentář k obchodnímu zákoníku, 4. díl, Linde, Praha, 1997, str. 374.

⁶⁾ Dílo citované v pozn. č. 3, str. 463 – 464.

by poskytování úvěrů jako předmět činnosti mohla provádět jen banka. Jiné osoby by tak mohly činit jen výjimečně, více méně jednorázově.⁷⁾

Podle jiného názoru má možnost uzavřít jako věřitel smlouvu o úvěru zásadně kterákoliv fyzická či právnická osoba. Určité omezení spatřuje v tom, že taková osoba nesmí spojit poskytování úvěru s přijímáním vkladů od veřejnosti. Kromě toho, pokud by poskytování úvěru mělo být předmětem podnikání, musel by věřitel mít příslušné oprávnění. Tento názor vychází z § 1 odst. 1 zák. č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů. Podle něho jsou bankami právnické osoby, které přijímají vklady od veřejnosti a poskytují úvěry a k výkonu těch činností mají povolení působit jako banka. Podle § 2 téhož zákona nesmí nikdo přijímat vklady od veřejnosti bez povolení působit jako banka (zvláštní zákon může stanovit něco jiného). Je tedy vyhrazenou činností bank pouze přijímání vkladů od veřejnosti, nikoliv poskytování úvěru, a to ani jako předmět činnosti. Z uvedených ustanovení je pak dovozováno, že pouhé poskytování úvěru bez přijímání vkladů od veřejnosti nevyžaduje povolení působit jako banka.⁸⁾

Tento druhý názor, z důvodů v něm uvedených, považuji za správný. I když poskytování úvěru bez přijímání vkladů od veřejnosti jinou osobou než bankou představuje předmět podnikání osoby, která úvěr poskytuje, nepodléhá režimu zákona o bankách a nevyžaduje proto povolení působit jako banka. Vzhledem k tomu, že nejde o činnost banky, není tato činnost vyloučena z působnosti živnostenského zákona (§ 2 odst. 3 písm. a) zák. č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů). Je nutné ji považovat za živnost, pokud splňuje pojmové znaky živnosti (§ 2 odst. 1 téhož zákona). Přitom jde o živnost, která není uvedena v žádné příloze k živnostenskému zákonu, takže se jedná o živnost volnou ve smyslu jeho § 19 písm. c). S ohledem na povahu činnosti záležející v poskytování úvěru lze tento stav právní úpravy stěží považovat za vhodný. Odpovídalo by významu a možným důsledkům uvedené činnosti, aby se jednalo přinejmenším o živnost vázanou, nebo dokonce o živnost koncesovanou.

Vlastní poskytnutí peněžních prostředků dlužníkovi jako úvěru může mít různou podobu. Nemusí jít a zpravidla také v převážné většině případů nepůjde o výplatu v hotovosti. Naopak velmi často bude poskytnutí peněžních prostředků uskutečněno bezhotovostním převodem prostředků na účet dlužníka. Tento způsob může být ještě doplněn smluvní úpravou, podle které věřitel platí z prostředků poskytnutých podle smlouvy závazky dlužníka vůči jeho věřitelům, a to bezhotovostně převodem na jejich účty.

Zvláštním druhem poskytnutí úvěru na základě smlouvy o běžném účtu jsou bankou prováděné příkazy majitele účtu k platbám do určité částky, i když majitel účtu nemá potřebné prostředky na účtu, tzv. kontokorent (§ 710

⁷⁾ Dílo citované v pozn. č. 3, str. 463, dílo citované v pozn. č. 1, str. 420.

⁸⁾ Tento názor zastává i Česká národní banka.

obch. zák.). Výslovně je stanoveno, že práva a povinnosti stran při uskutečňování takových plateb se řídí smlouvou o úvěru.

Obchodní zákoník nevyžaduje, aby smlouva o úvěru byla uzavřena písemně. Je proto možné, aby tato smlouva byla uzavřena i jiným dovoleným způsobem. V praxi, zejména pak bank, však jiný způsob než písemná smlouva nepřichází v úvahu. Již proto, že v souladu se svými úvěrovými podmínkami a s § 272 odst. 1 obch. zák. banka platné uzavření písemnou formou podmiňuje.

Vlastní převzetí závazku věřitelem poskytnout dlužníkovi na jeho žádost peněžní prostředky není ze zákona úplatné. Úplata by musela být ve smlouvě sjednána, a to včetně její výše. Tuto úplatu je nutné odlišit od úroků z poskytnutého úvěru. Na zaplacení úroků má právo každý věřitel, který sjednal smlouvu o úvěru a na jejím základě dlužníkovi úvěr na jeho žádost poskytl. Naproti tomu právo na úplatu za sjednání smlouvy o úvěru vznikne v případě, že je tato úplata platně sjednána. Podmínkou platného sjednání úplaty za uzavření smlouvy je skutečnost, že věřitelem, kterému má být zaplacena, je osoba, u níž je poskytování úvěru předmětem jejího podnikání. Pro vymezení okruhu takto oprávněných osob je rozhodující, jaká je odpověď na otázku, zda poskytování úvěru může být předmětem podnikání pouze banky, popř. osoby oprávněné působit jako banka, nebo i jiné osoby za podmínek živnostenského zákona. Z důvodů již podrobněji rozvedených se kloním k názoru, že právo dohodnout si úplatu za sjednání smlouvy o úvěru má i taková jiná osoba. Sjednání úplaty osobou, která nemůže provádět poskytování úvěru jako předmět podnikání jako banka nebo na základě živnostenského oprávnění, je ze zákona neplatné pro rozpor se zákonem. Ustanovení § 499 obch. zák., které tuto problematiku upravuje, je ustanovením závazným, od něhož se smluvní strany nemohou odchýlit, ani je vyloučit. Současně mám za to, že nejde o neplatnost stanovenou na ochranu dlužníka, zejména ne pouze na jeho ochranu. Proto se nejedná o neplatnost jen relativní ve smyslu § 267 odst. 1 obch. zák..

ÚVĚROVÉ PODMÍNKY A JEJICH ZMĚNY

Uzavírání smluv o úvěru bankami se zpravidla uskutečňuje na základě úvěrových podmínek. Ty mají povahu jednostranného projevu vůle banky, který podrobněji a v rámci dispozitivní povahy většiny ustanovení úpravy smlouvy o úvěru také odchýlně od obchodního zákoníku upravuje práva a povinnosti smluvních stran vyplývající z uzavřené smlouvy, tedy obsah takové smlouvy. Úvěrové podmínky si většinou vydává každá banka. Mohou být vydány jako jednotné pro všechny úvěry bankou poskytované nebo v rozlišení podle povahy úvěru, popř. jiných kritérií.

Úvěrové podmínky mají povahu obchodních podmínek ve smyslu § 273 obch. zák.. Nejedná se o prováděcí předpis k obchodnímu zákoníku, který by přímo závazně upravoval práva a povinnosti stran smlouvy o úvěru. Obsah úvěrových podmínek se stává obsahem konkrétní smlouvy o úvěru přede-

vším za podmínky, že smluvní strany ve smlouvě na úvěrové podmínky výslovně odkáží. Z obecných ustanovení o náležitostech právních úkonů vyplývá, že odkaz musí být dostatečně určitý (§ 37 odst. 1 obč. zák.), aby podle něho mohlo být určeno, jaké znění úvěrových podmínek je pro určení obsahu smlouvy rozhodující. Vzhledem k tomu je třeba mít za to, že by nemuselo vždy stačit ve smlouvě pouze obecně konstatovat, že pro práva a povinnosti stran platí úvěrové podmínky banky.

Obchodní zákoník rozlišuje dva druhy obchodních podmínek, a to všeobecné a ostatní. Za všeobecné prohlašuje ty, které byly vypracovány odbornými nebo zájmovými organizacemi. V souvislosti s úvěrovými podmínkami bank může být sporné, zda je lze kvalifikovat jako obchodní podmínky všeobecné, t.j. vydané odbornými organizacemi. Použitý pojem „odborné organizace“ není zcela jednoznačný. Mám za to, že ho není možné interpretovat tak, že by se odbornou organizací rozuměla každá právnická osoba, která poskytuje plnění, jež je předmětem smlouvy, na kterou se mají obchodní podmínky vztahovat. V takovém případě by zřejmě musely mít povahu všeobecných obchodních podmínek téměř všechny obchodní podmínky vypracované „dodavatelskými“ podnikateli. Spíše se jeví jako správná interpretace, podle které všeobecnými dodacími podmínkami jsou ty, které upravují podmínky plnění poskytovaného nebo přijímaného nikoliv zpracovatelem, ale pro neurčitý okruh povinných, popř. i oprávněných subjektů. Půjde tedy zásadně o obchodní podmínky vypracované odbornou organizací, která je odlišná od povinného nebo oprávněného subjektu.

Z uvedených důvodů považuji úvěrové podmínky vydané jednotlivými bankami (s výjimkou České národní banky) za obchodní podmínky ostatní, někdy též nazývané podnikové. U nich pak podle zákona nestačí jen odkaz na ně v návrhu smlouvy (u úvěrové smlouvy uzavírané na jedné listině v textu smlouvy). Musí být splněna další podmínka. Tyto úvěrové podmínky musí být stranám, tedy prakticky zejména dlužníkovi, při uzavírání smlouvy známe nebo k návrhu smlouvy, resp. ke smlouvě připojené.

Banky nejen úvěrové podmínky vydávají a ve smlouvách na ně odkazují. K vydaným úvěrovým podmínkám vydávají různé dodatky nebo změny. Může dojít i ke zrušení jedněch úvěrových podmínek a k jejich nahrazení v celém rozsahu novými úvěrovými podmínkami. V obou případech za situace, kdy má banka uzavřenou řadu smluv o úvěru, v nichž je na úvěrové podmínky odkázáno. Z povahy úvěrových podmínek a úpravy v § 273 obch. zák. lze nepochybně vyvodit jednoznačný závěr, že jakékoliv doplňky či jiné změny těch úvěrových podmínek, na které je ve smlouvě o úvěru odkázáno, nemají samy o sobě vliv na již dříve uzavřené smlouvy. Práva a povinnosti smluvních stran z těchto smluv se zásadně řídí i nadále zněním úvěrových podmínek podle stavu v době uzavření smlouvy.

Přízpusobením již uzavřených smluv novým úvěrovým podmínkám nebo dodatkům či jiným změnám původních úvěrových podmínek je možné jen

dohodou smluvních stran. Určité pochybosti vyvolává takové znění smlouvy o úvěru (včetně úvěrových podmínek, na něž se odkazuje), podle něhož dlužník dává již předem souhlas se změnou úvěrových podmínek nebo k tomu, že jeho vztah s bankou na základě smlouvy o úvěru se bude řídit novými úvěrovými podmínkami místo těch, na něž je ve smlouvě odkázáno, jestliže banka nové úvěrové podmínky vydá. Na jedné straně takové ujednání lze považovat za projev vůle dlužníka v rámci jeho smluvní volnosti a tedy jednání neodporující zákonu. Na druhé straně není možné přehlížet námitku, že se může jednat o vzdání se práva, které může v budoucnu teprve vzniknout, tedy jednání neplatné pro rozpor s § 574 odst. 2 obč. zák. Bude proto podle mého názoru záležet v konkrétním případě na povaze změny úvěrových podmínek. Spíše se kloním k názoru, že by uvedená ujednání neměla být do smluv o úvěru zařazována. Pokud se tak stane, musí být posouzeno s přihlédnutím ke všem okolnostem konkrétního případu, zda nejde o ujednání neplatné nebo o ujednání, které zakládá takové právo banky, jehož výkon by byl v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku (§ 265 obch. zák.) a tedy o právo soudně nevymahatelné.

Vzájemný vztah obchodních podmínek a konkrétní smlouvy o úvěru řeší zákon ve prospěch smlouvy tak, že odchýlná ujednání ve smlouvě mají přednost před zněním obchodních podmínek, na které strany ve smlouvě odkázaly. Tato úprava však není závazná, takže si strany mohou ve smlouvě dohodnout něco jiného.

Výslovně neřešeným problémem je, zda odkaz na úvěrové podmínky ve smlouvě o úvěru může být jen dílčí s tím, že ve zbytku platí úprava obsažená v obchodním zákoníku. Prakticky by to znamenalo, že strany ve smlouvě odkázaly na úvěrové podmínky nikoliv jako na celek, ale pouze na některá jejich ustanovení nebo by sice odkázaly na úvěrové podmínky, ale výslovně by stanovily, že to neplatí o některých ustanoveních. Přitom by ve smlouvě nebyla odchýlná ujednání, jak je předpokládá § 273 odst. 2 obch. zák. Nevidím žádný důvod, proč by se strany smlouvy o úvěru nemohly dohodnout, že úvěrové podmínky upravují pouze část obsahu jejich smlouvy odchýlně od obchodního zákoníku, pokud tuto část dostatečně vymezí výše uvedeným způsobem. Odpovídá to obecné zásadě, podle níž úprava obsažená v obchodním zákoníku platí pro určitý závazkový vztah v případě, že si strany nedohodly něco jiného, popř. určité ustanovení obchodního zákoníku výslovně nevyloučily (samozřejmě kromě těch ustanovení, která jsou v § 263 obch. zák. prohlášena za závazná, t.j. u smlouvy o úvěru § 499 obch. zák.).

ÚROKY Z ÚVĚRU A ÚROKY Z PRODLENÍ SE SPLÁCENÍM ÚVĚRU

Závazek dlužníka platit věřiteli z poskytnutých peněžních prostředků (úvěru) úroky patří, jak již bylo výše zdůrazněno, k pojmovým zna-

kům, k podstatným částem smlouvy o úvěru. Výše těchto úroků je ponechána dohodě smluvních stran. Jejich volnost přitom není nijak omezena. Zákon č. 6/1963 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, sice v § 23 odst. 2 počítá s možností, aby Česká národní banka svým opatřením stanovila maximální úrokové sazby z úvěrů poskytovaných bankami, ale v současné době žádné takové omezení neexistuje. I ve vztahu k dohodnuté výši úroků z úvěru však není vyloučeno uplatnění ustanovení § 265 obch. zák..

Obchodní zákoník počítá i se situací, byť se v praxi, zejména bankovní, vyskytne jen zcela výjimečně, že ve smlouvě o úvěru není výše úroků stranami dohodnuta. Pro takový případ počítá v § 502 odst. 1 s podpůrně stanovenou výší úroků. Jde o tzv. úroky obvyklé, jimiž se rozumí úroky, které obvykle požadují banky v místě sídla dlužníka v době uzavření smlouvy. Pokud je dlužníkem fyzická osoba, bude třeba místo sídla považovat za určující její místo podnikání, a nejde-li o podnikatele, potom bydliště. Obvykle požadovaným úrokem z úvěru není jakýsi průměr úrokových sazeb, ale úrok, který je bankami v rozhodnou dobu v rozhodném místě požadován nejčastěji. Uvedené určení obvyklého úroku z úvěru platí i pro případy, kdy věřitelem není banka, ale jiná osoba, ať již úvěr poskytuje jako předmět činnosti či nikoliv.

Povinnost dlužníka platit úroky je podle zákona podmíněna tím, že mu věřitel na základě smlouvy o úvěru peněžní prostředky skutečně poskytl. Tím se rozumí převod prostředků na účet dlužníka, převod prostředků na účet třetí osoby, která je věřitelem dlužníka, nebo jiný, stranami dohodnutý, způsob čerpání úvěru. Vzhledem k tomu, že § 502 odst. 1 má povahu ustanovení dispozitivního, je možné klást otázku, zda si strany mohou ve smlouvě sjednat povinnost dlužníka platit úroky od jiného okamžiku než je poskytnutí peněžních prostředků. Teoreticky lze uvažovat jak o době předcházející poskytnutí peněžních prostředků, tak i o době více či méně pozdější než je okamžik poskytnutí peněžních prostředků.

Jestliže bude ve smlouvě o úvěru sjednáno, že dlužník je povinen platit úrok již před poskytnutím peněžních prostředků, potom lze uvažovat, zda se nejedná svojí podstatou o dohodu o úplatě za sjednání smlouvy o úvěru podle § 499 obch. zák.. Pokud je u věřitele poskytování úvěru předmětem jeho podnikání, nebylo by patrně možné proti takové interpretaci nic namítat. Samozřejmě za podmínky, že mezi smluvními stranami nebyla úplata za uzavření smlouvy sjednána vedle úroků za dobu před čerpáním úvěru.

Poněkud odlišnou se jeví situace v případech, kdy ve smlouvě o úvěru je obsažena dohoda, podle které má dlužník platit úrok z úvěru od doby následující s určitým časovým odstupem od poskytnutí peněžních prostředků. Takové ujednání lze patrně kvalifikovat jako jednání obcházející závazné ustanovení zákona, které stanoví povinnou obsahovou náležitost smlouvy o úvěru. Vzhledem k tomu by pak šlo o ujednání neplatné (§ 39 obč. zák.). Je snad také možné uvažovat o jakési kombinaci nepojmenované smlouvy o tzv. bezúročném úvěru (viz výše), tedy vlastně půjčky, a smlouvy o úvěru. Naštěstí jde

v tomto směru spíše o úvahu pouze teoretickou. Je obtížné reálně předpokládat, že by takovou smlouvu zejména banka uzavřela. Pokud by však taková situace nastala, kloním se v duchu smluvní volnosti stran a jimi projeveného úmyslu spíše ke druhé výkladové variantě.

Obchodní zákoník obecně nestanoví, do kdy je dlužník povinen úroky z úvěru platit. Pro řešení tohoto problému se nabízejí dvě varianty výkladu. Podle první je závazek platit úrok z úvěru časově omezen na dobu od poskytnutí peněžních prostředků do uplynutí lhůty pro jejich vrácení věřiteli, popř. do jejich dřívějšího vrácení (viz § 503 odst. 3 obch. zák.). Podle druhé varianty je dlužník povinen úroky z úvěru platit věřiteli až do doby jeho skutečného vrácení. Vychází se ze zásady, že úrok z úvěru je cenou za užívání poskytnutých peněžních prostředků. Proto má dlužník tento úrok platit po celou dobu užívání t.j. až do doby skutečného vrácení. Tedy i v době, kdy je s vrácením úvěru v prodlení. Na podporu lze uvést jako argument, že z obdobné zásady vychází i § 503 odst. 3 obch. zák., který stanoví povinnost platit úrok z úvěru jen za dobu skutečného užívání poskytnutých prostředků.

Povaze úpravy smlouvy o úvěru podle mého názoru odpovídá výklad podle druhé varianty. Lze mít za to, že ho zastává odborná literatura i rozhodovací praxe soudů.⁹⁾ Přitom je třeba rozlišovat úroky z úvěru a úroky z prodlení. Úroky z úvěru je dlužník povinen platit od doby skutečného poskytnutí peněžních prostředků až do doby jejich skutečného vrácení. Tím není nijak dotčeno právo na placení úroků z prodlení, pokud dlužník peněžní prostředky nebo jejich část (splátku) nevrátil včas.

Výše uvedené však platí pro případ, že není mezi stranami dohodnuto ve smlouvě o úvěru (včetně odkazu na obchodní podmínky) něco jiného. Vzhledem k tomu mám za to, že zásadně není vyloučeno, aby doba, po kterou je dlužník povinen platit úrok z úvěru, resp. doba, do které tuto povinnost má, byla ve smlouvě upravena odchylně. Ve smlouvě je možné dohodnout, že dlužník je povinen úrok z úvěru platit do smlouvené doby splatnosti, popř. do jinak ve smlouvě určeného okamžiku. Za situace, kdy není obchodním zákoníkem upravena doba, do které má dlužník úrok z úvěru platit, nelze podle mého názoru uvedenou dohodu považovat za odporující § 497 obch. zák..

Poněkud jinou je situace v případě, že je ve smlouvě o úvěru doba placení úroku z úvěru dohodnuta na dobu kratší než je doba, do níž má být úvěr splacen. Lze mít pochybnosti, zda takové ujednání neobchází požadavek vyplývající z § 497 obch. zák. a zda proto není neplatná. V tomto směru lze snad akceptovat obdobný závěr jako při sjednání dohody o povinnosti platit úrok z úvěru nikoliv od poskytnutí peněžních prostředků, ale později (viz výše).

Dlužník se může dostat do prodlení s plněním svých povinností ze smlouvy o úvěru. To se týká jak povinnosti vrátit úvěr ve lhůtě podle smlouvy nebo

⁹⁾ Dílo citované v pozn. č. 3, str. 465, viz též rozsudek Vrchního soudu z 20. 3. 1995, sp. zn. 5Cmo 304/94 uveřejněný v čas. Právní rozhledy č. 5/1996, str. 227, z něhož výklad odpovídající druhé variantě nepřímo vyplývá.

podle zákona, tak i obdobně určené povinnosti platit úrok z poskytnutého úvěru. Důsledky prodlení budou zpravidla sjednány ve smlouvě. V této souvislosti je třeba řešit problém, jaký je vztah mezi sjednanými úroky z úvěru a úrokem z prodlení podle § 369 odst. 1 obch. zák.

Je nepochybné, že řešení bude záležet především na obsahu smlouvy o úvěru. Právní úprava nevylučuje, aby dlužník byl při prodlení s vrácením poskytnutých peněžních prostředků povinen platit věřiteli jak úroky z úvěru (cenu úvěru), tak i úroky z prodlení, obojí ve sjednané nebo zákonem podpůrně stanovené výši. V konkrétním případě pak bude záležet na formulaci příslušného ustanovení smlouvy o úvěru. Ze smlouvy bude nutné dovodit, zda si strany zvýšené úroky v případě prodlení dohodly jako souhrn úroků z úvěrů a úroků z prodlení, nebo jako úroky z prodlení vedle úroků z úvěru anebo jako úroky z prodlení místo úroků z úvěru. Přitom mám za to, že při absenci jinak projevené vůle smluvních stran ve smlouvě by bylo třeba vycházet z toho, že ujednání o zvýšených úrocích v případě prodlení s vrácením úvěru znamená, že věřitel má právo pouze na tyto zvýšené úroky, které zahrnují jak úroky z úvěru, tak i úroky z prodlení. Považuji za nutné dodat, že uvedené ujednání nepovažuji za vhodné. Nerozlišuje mezi úroky z úvěru a úroky z prodlení co do jejich podstaty a právní úpravy. Je v zájmu právní jistoty smluvních stran, aby ujednání o úrocích z úvěru a úrocích z prodlení byla ve smlouvě formulována jednoznačně.

Lze tedy problém uzavřít konstatováním, že zásadně má věřitel při prodlení dlužníka s vrácením úvěru právo jak na úrok z úvěru ve výši dohodnuté nebo podle § 502 obch. zák., a to až do doby skutečného vrácení, tak i na úrok z prodlení ve výši dohodnuté nebo určené podle § 369 odst. 1 obch. zák., a to od okamžiku, kdy prodlení nastalo až do doby skutečného vrácení úvěru (splátky). To však neplatí, jestliže bylo ve smlouvě sjednáno něco jiného. Je třeba ještě zdůraznit, že úrok z prodlení je dlužník povinen platit nejen z dlužného úvěru, ale i z dlužného úroku z úvěru.

VÝPOVĚĎ SMLOUVY O ÚVĚRU A VÝPOVĚĎ ÚVĚRU

V praxi se často klade otázka, zda je možné smlouvu o úvěru vypovědět. Při jejím řešení je třeba vycházet především z § 582 obč. zák. Podle něho je možné vypovědět smlouvu uzavřenou na dobu neurčitou, jejímž předmětem je závazek k nepřetržité nebo opakované činnosti nebo strpět určitou činnost. Mám za to, že předmět smlouvy o úvěru obecně této podmínce nevyhovuje. Výjimku by snad představovala smlouva o tzv. revolvingovém úvěru, pokud by byla uzavřena na dobu neurčitou, což se v praxi nevyskytuje. Vzhledem k tomu docházím k závěru, že pro smlouvu o úvěru nepřichází v úvahu výpověď tak, jak ji upravuje § 582 obč. zák.. Kromě toho je třeba zdůraznit, že výpověď smlouvy stejně nezpůsobuje zpětný zánik práv a povinností ze smlouvy. V žádném případě se nevztahuje na plnění již na základě vy-

povězené smlouvy poskytnuté a na práva a povinnosti s takovým plněním spojené. Byla by proto možná výpověď smlouvy o úvěru jen ve vztahu k úvěru, který nebyl do účinnosti výpovědi poskytnut.

Obchodní zákoník upravuje v § 500 vypovězení poskytnutí úvěru. Toto ustanovení se vztahuje na případy, kdy úvěr (jeho část) nebyl ještě dlužníkovi věřitelem poskytnut. Výpověď poskytnutí úvěru nemá za následek zánik smlouvy, ale zánik práva dlužníka požádat o poskytnutí úvěru a tomu odpovídající povinnosti věřitele úvěr podle smlouvy poskytnout. Je tedy výsledek obdobný výsledku eventuální výpovědi smlouvy o úvěru podle § 582 obč. zák.. Zdá se proto, že ztrácí své opodstatnění rozlišování výpovědi smlouvy o úvěru a výpovědi poskytnutí úvěru.

Pro výpověď poskytnutí úvěru není výslovně stanoven požadavek, že musí být dána písemně. Ustanovení § 500 odst. 2. obč. zák. však hovoří o doručení výpovědi. Může být sporné, zda z této dikce nelze požadavek písemné formy dovozovat. Spíše se však kloním k názoru, že nikoliv. Důvod spatřuji v tom, že písemná forma jakéhokoliv právního úkonu je výjimkou a je povinná v případě, že ji vyžaduje zákon (viz § 40 odst. 1 obč. zák., protože § 272 odst. 1 obč. zák. platí jen pro určení písemné formy smlouvy). Požadavek písemné formy pro výpověď poskytnutí úvěru může samozřejmě vyplývat také ze smlouvy, pokud je ve smlouvě výslovně formulován (§ 272 odst. 2 obč. zák.).

Velmi důležitou otázkou je otázka účinnosti výpovědi. Ta nastává především dnem dohodnutým ve smlouvě, popřípadě uplynutím dohodnuté výpovědní lhůty. Jestliže nebyla ve smlouvě o úvěru výpovědní lhůta pro výpověď poskytování úvěru stanovena, potom se výpověď dlužníka stává účinnou okamžitě. Tím je třeba rozumět den doručení výpovědi věřiteli. Výpověď daná věřitelem je účinná podle zákona až uplynutím posledního dne měsíce následujícího po měsíci, ve kterém byla výpověď doručena dlužníkovi. Vzhledem k tomu je třeba mít za to, že uplatnění nároku na úvěr dlužníkem poté, co věřitel poskytnutí úvěru vypověděl, ale ještě před uplynutím dohodnuté nebo zákonem stanovené výpovědní lhůty, má za následek neúčinnost výpovědi. Věřitel by byl povinen uplatněnému nároku vyhovět a požadovaný úvěr poskytnout za podmínky, že nárok na poskytnutí úvěru byl dlužníkem uplatněn v souladu se smlouvou a že smlouva o úvěru nestanoví něco jiného.

ODSTOUPENÍ OD SMLOUVY O ÚVĚRU

Podle obecného ustanovení § 344 obč. zák. je možné od smlouvy odstoupit v případech, které stanoví smlouva nebo obchodní zákoník. Pro smlouvu o úvěru přicházejí v úvahu především ustanovení § 505, 506 a 507 obč. zák.. V nich jsou upraveny tyto důvody odstoupení od smlouvy:

- dlužník v přiměřené lhůtě nedoplní na původní rozsah zajištění závazku vrátit poskytnuté peněžní prostředky, pokud se toto zajištění za trvání smlouvy o úvěru zhoršilo nebo zaniklo,

- dlužník je v prodlení s vrácením více než dvou splátek, tedy alespoň tři; může být sporné, zda musí jít pod sobě následující splátky, spíše se však kloním k názoru, že stačí, aby se prodlení týkalo jakýchkoliv tří splátek,
- dlužník je v prodlení jedné splátky po dobu delší než tři měsíce,
- podle smlouvy mají být peněžní prostředky poskytnuty jen k určitému účelu a dlužník je použil k účelu jinému,
- podle smlouvy mají být peněžní prostředky poskytnuty jen k určitému účelu a jejich použití k tomuto účelu je nemožné.

Může být sporné, vzhledem ke zvláštní úpravě možnosti odstoupiti od smlouvy o úvěru z důvodu prodlení dlužníka se splácením úvěru, zda má věřitel možnost od smlouvy odstoupit ještě podle § 345 a následujících obch. zák.. Mám za to, že úpravu v § 506 obch. zák. je třeba považovat za konkretizaci podmínek možnosti odstoupit od smlouvy z důvodu prodlení dlužníka. Proto se kloním spíše k názoru, že odstoupení z důvodu prodlení za jiných podmínek nepřichází na základě zákona u smlouvy o úvěru v úvahu. To nevyklučuje, aby si strany smlouvy dohodly ve smlouvě jiné podmínky možnosti věřitele od smlouvy odstoupit, a to pro dlužníka jak přísnější, tak výhodnější. Kromě toto patrně není vyloučena možnost od smlouvy o úvěru odstoupit i v případě, že ještě k prodlení nedošlo, ovšem za podmínek § 348 obch. zák.. Samozřejmě pak může být důvodem možnosti věřitele od smlouvy odstoupit i porušení jiných povinností než těch, které jsou uvedeny v § 505, 506 a 507 obch. zák.. Pro ně bude platit smluvní ujednání nebo obecná úprava odstoupení od smlouvy v § 345 až 348 obch. zák..

Pro odstoupení od smlouvy za podmínek § 505, 506 a 507 obch. zák. má mimořádný význam řešení otázky, jaké důsledky jsou s odstoupením spojené z hlediska zajištění pohledávky věřitele na vrácení poskytnutých peněžních prostředků a na zaplacení úroků z tohoto úvěru. Existují rozdílné názory jak v teorii, tak i v praxi včetně rozhodovací praxe soudů.¹⁰⁾ Týká se to zajištění zástavním právem a ručením. Pokud jde o zajištění smluvní pokutou, pochybnosti nevznikají vzhledem k výslovnému ustanovení § 302 obch. zák., podle něhož odstoupení od smlouvy se nedotýká nároku na zaplacení smluvní pokuty.

V právní úpravě zástavního práva (§ 151g obč. zák.) a ručení (§ 311 odst. 1 obch. zák.) je výslovně stanoveno, že tato zajištění zanikají, jestliže zanikne zajištěná pohledávka (zajištěný závazek). Z této akcesority zajišťovacích prostředků nejsou pro zástavní právo a ručení stanoveny výjimky. V návaznosti na tuto úpravu je vyjadřován názor, že odstoupení od smlouvy o úvěru má za následek zánik zajištěné pohledávky z této smlouvy. Argumentuje se tím, že

¹⁰⁾ Odpověď na dotaz v čas. Právní praxe v podnikání č. 9/1995, str. 29-30, Grulich T.: Úskalí právní úpravy zástavního práva, Právní rádce 6/1996, str. 5, Bejček J.: K smluvní a zákoně relativizaci akcesority zajištění závazků, Právní praxe v podnikání 12/1996, str. 10, Bramborová E., Liška P.: Zástavní právo jako jistota věřitelů nebo spíš trojský kůň dlužníků?, Hospodářské noviny z 21. 5. 1997, č. 97, str. 11, Plíva S.: Odstoupení od smlouvy o úvěru a zajištění závazku, Právo a podnikání 10/1997, str. 14.

odstoupením od smlouvy o úvěru zajištěná pohledávka zanikla a proto nemůže trvat ani její zajištění. Pohledávka věřitele na vrácení dlužné částky s úroky je považována nikoliv za pohledávku ze smlouvy o úvěru, ale za jinou pohledávku, a to buď ze zákona nebo z bezdůvodného obohacení dlužníka.¹¹⁾

Uvedený názor a na jeho podporu uváděné důvody nepovažuji za přesvědčivé. Nepřihlížejí ke zvláštní povaze vztahů vznikajících na základě smlouvy o úvěru a tím vyvolané zvláštní úpravě odstoupení od této smlouvy za podmínek § 505 až 507 obch. zák. Odstoupením od smlouvy o úvěru pohledávka věřitele na vrácení dlužného úvěru s úroky nezaniká. Na základě § 505 až 507 obch. zák. nevzniká nová pohledávka, pohledávka na vrácení dlužného úvěru s úroky trvá, pouze se mění podmínky, za nichž je dlužník povinen věřitelovu pohledávku uspokojit. Změna spočívá v tom, že se celá pohledávka stává splatnou na žádost věřitele, bez ohledu na dohodnutou nebo zákonnou lhůtu k vrácení. Není proto ani splněna podmínka pro zánik zajištění, ať již zástavním právem nebo ručením.¹²⁾

Vzhledem k odchýlnému názoru Vrchního soudu v Praze však považuji za vhodné v zájmu právní jistoty věřitele, aby do smluv o zřízení zástavního práva a do prohlášení o převzetí ručení byla zařazena výslovná ujednání, která by tyto zajišťovací prostředky v souladu s § 151 odst. 5 obcn. zák. a § 304 odst. 2. obch. zák. vztáhla i na pohledávky vyplývající pro věřitele vůči dlužníkovi z jeho práva požadovat vrácení dlužného úvěru s úroky také v případě odstoupení od smlouvy o úvěru.

LEGAL PROBLEMS OF LOAN AGREEMENT

Summary

The article deals with one type of a contract which is extensively used by practicing businessmen – the credit contract. This contract represents a specific category which essentially differs from the contract of loan similar as it may appear. Unlike the loan contract, the credit contract is not conceived as a real contract but as a consensual contract. For its conclusion, a mutual agreement of the contracting parties about the terms of the contract suffices under section 269 (1) of the Commercial Code and, at the same time, the money may not have exchanged hands. As it follows from the fundamental provision of section 497 of the Commercial Code, the terms of the credit contract involve an obligation of one party (the creditor) to provide another party (the debtor), at his request, with monetary resources up to a specific amount and an obligation of the other party to pay back the provided monetary resources with interest. This delienation makes it obvious that it is not possible to make an interest-free credit contract. Such a contract would be the contract of loan by its nature and it would set up a relationship regulated by the provisions of the Civil Code (ss. 657 and 658).

In contracting a credit, the so-called credit conditions set down by the banks are of considerable

¹¹⁾ Bejček J.: Dílo citované v pozn. č. 10, obdobně i Vrchní soud v Praze v odůvodnění svého rozsudku (nepublikovaného) z 27. 6. 1996 sp. zn. 5 Cmo 62/95.

¹²⁾ Podrobněji viz Plíva S.: Odstoupení od smlouvy o úvěru a zajištění závazku, Právo a podnikání 10/1997, str. 14.

importance. They are commercial terms by their nature under section 273 of the Commercial Code. Since they are usually not general commercial terms their provisions become part of the respective contract on condition that they are referred to by the contract or they are attached to the draft of the contract or they are known to the contracting parties. In a contract which has already taken effect, they can be altered only upon the consent of the other party to the contract. This consent may, however, be included in the contract beforehand while it is drawn up.

There are sometimes doubts whether the contracting party who undertakes to provide the credit can only be a bank or whether this could be another person as well. With regard to the wording of the Act on Banks as well as section 497 of the Commercial Code, we can conclude that providing credits is not exclusively a matter of banks. However, a person other than a bank could carry out this activity only as a business activity in the sense of s. 2 (1) of the Commercial Code and do so on the basis of the appropriate licence. Under these circumstances a person could also agree to a fee payable to him if he takes upon himself the obligation to make the credit available for another person, i.e. agree a payment for the mere concluding of the credit contract. This fee should be distinguished from the interest payable for making the monetary resources available, i.e. for the credit itself.

It is a specificity of the credit contract that it stipulates the right to have the credit provided but not the duty to require it. Such a duty would have to be expressly agreed upon by the contracting parties. This is connected with the regulation of the obligation to pay interests on the credit. This obligation is established upon providing the credit. The law does not expressly state the period of time for which this duty to pay the interests lasts. Nevertheless we can assume that it lasts until the credit has actually been paid back. It is not, however, impossible for the contracting parties to negotiate a different period of time lasting e.g. until the day by which the credit should have been paid back according to the contract regardless of the fact that it actually has been paid earlier or later than that.

It is necessary to distinguish between the interest on the credit and interest on the amount in default, the latter being subject to the debtor's obligation to pay if he failed to repay the credit provided to him in time. In practice, this interest is often designated by banks as penalty interest. It is possible that the debtor is subject to the obligation to pay the interest on the credit and the interest on the amount in default (penalty interest) at the same time. It can be negotiated in the contract that the debtor will pay the credit interest only by the time he should have repaid the credit and after that he will only pay the penalty interests involving both the interest on the credit and the interests on the amount in default.

A rather controversial issues include the question of whether it is possible to cancel the credit contract. In section 582, the Civil Code admits the possibility of cancelling a contract agreed for an indefinite period of time, whose subject matter is an obligation to perform continuous or recurring activity. This is not the nature of the credit contract. Consequently, its cancellation is out of question. The Commercial Code, however, regulates, in its section 500, the credit cancellation in relation to the entitlement to have the credit made available. This indicates that the cancellation provision can only apply to the credit not yet made available with the relation of obligation established by the credit contract remaining otherwise unaffected. Cancellation is ruled out if the whole of the credit has been drawn.

The article also looks at the question of withdrawing from a credit contract with special regard to the relation between the general possibility to withdraw from a contract (s. 344 and the following of the Commercial Code) and the specific reasons set by law for withdrawing from a credit contract (ss. 505, 506, and 507 of the Commercial Code). In this context, the article examines how the creditor's withdrawal from the credit contract affects the enforcement of the debtor's obligation to repay the credit. After critically considering diverse opinions the author gives reasons for his conclusion that the withdrawal from the credit contract does not amount to the extinction of a secured claim, nor to the extinction of a lien or a guarantee through which the claim is secured.